

כאמרו קרין אל ספר מדרש : משה מברוך בן יהודה (1170-1248) היה מהחשובים שבמדרשי ספרד. חיבר את ספרו המפורסם ביותר, "פירוש חזקוני" על ספר שמות. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר דברים, ואת "פירוש חזקוני" על ספר ויקרא. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר תורה. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר משלים. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר קהלת. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר איוב. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר יחזקאל. חיבר גם את "פירוש חזקוני" על ספר יחזקאל.

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משול ערימת"
רחוב שאנת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 232

הוציאה לאור ע"י בנים הנח"מ
ה"ר אברהם אליעזר מוקיבין שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי כהנ"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יב אדר ב' התשס"ח. מסכת נדרים דף פט - מסכת נזיר דף ה

במסירה זו, מכל מקום לא חשיב כקודמין, ואחר שתכנס לחופה שפיר יוכל להפר לה אלו הנדרים.

(ז) תוס' ד"ה לאתווי מסר האב, ונדרה וגירשה והחזירה. וכן הוא בפירוש הרא"ש ד"ה לאתווי. וכתב הט"ז (רלד סק"ט), דמשמע דאם לא גירשה שפיר יכול להפר, דכל כהאי גוונא לא חשיב קודמים. וביאר הבית מאיר (אה"ע נו), דהכי משמע ליה לרא"ש, דזה הכלל קאי אנדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום, דבין הנדר לנישואין שניים יצאה מרשות הבעל.

(ח) מתני', תשע נערות נדריהן קיימין. כתב בפירוש הרא"ש ד"ה תשע נערות, דנערות לאו דווקא. וביאר התוס' יו"ט (פי"א מ"י), דהיינו משום דיש באלו התשע אף בוגרות. והתוס' רי"ד כתב, דנערות אתי לאפוקי קטנות דאין נדרן נדר. והרמב"ם (בפירוש המשניות) ביאר, דמאי דתני "נערות" קאי שהיו נערות בשעת הקידושין.

(ט) מתני', בוגרת והיא יתומה. ביאר הר"ן בד"ה בוגרת והיא יתומה, דהיינו יתומה בחיי האב. והגר"א (בליקוטס בסוף המסכת) ביאר, דיתומה כפשוטו, שאין לה אב. ומתניתין איירא בתרי גווני דיתומה, חדא במת אביה קודם שנדרה, ובהא קיימא רישא. ותו, בנדרה ואחר כך מת אביה. וכן נראה מדברי התוס' בד"ה בוגרת והיא יתומה.

דף פט ע"ב

(ז) מתני', נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה. ביאר התוס' יו"ט (פי"א מ"י), דהא דלא פתח בבוגרת כדפתח בתרי כללי קמייתא. משום דבתררווייהו פתחו בגוונא דאיכא תרי סיבות המונעות הפרה, ולהכי נקטו נמי בכללא בתרא נערה שמת אביה ובגרה, דאית ביה תרי סיבות.

(יא) מתני', ר' יהודה אומר אף המשיא את בתו קטנה וכו' עדיין היא נערה. ביאר הר"ן בד"ה ר' יהודה, דאתי לאשמועינן דינא דיתומה בחיי האב, אף בהשיאה אביה כשהיא קטנה. וכתב הרש"ש, דלדבריו גרסינן במתניתין "ועדיין היא נערה", דהיינו, דאף עדיין היא נערה אינה חוזרת לבית אביה. אבל הרמב"ם (בפירוש המשניות) ביאר, דר' יהודה אתי לאיפלוגי. ולדבריו, כיון דאכתי נערה היא, חוזרת לרשות האב, ואם נתארסה אחר כך אביה ובעלה מפירים נדריה. וכתב המלאכת שלמה (פי"א מ"י), דלדבריו גרסינן "עדיין היא נערה".

(יב) גמ', זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין. הקשה הגר"א (בליקוטס בסוף המסכת), היאך אמרינן דמתניתין ר' יהודה היא, הא מדתני סיפא ר' יהודה אומר, משמע דרישא לאו ר' יהודה. ועוד, מאי נפקא מינה בהא דרבנן פליגי. וביאר, דדברי ר' יהודה "ר' יהודה אומר אף המשיא בתו", באו ליתן טעם למאי דאמרין תשע נערות נדריהן קיימין, דכיון דאם נתגרשה בעודה נערה שבה אל בית אביה, נוכדבריו גרסינן שהובא באות הקודמת], לא משכחת להו אלא תשע, וכדביאר לעיל אות ט. וחכמים פליגי, וסברי, דגם בנתגרשה בעודה נערה נפקא מרשות האב, ולדבריהם איכא עוד נערה, דהיינו "יתומה בחיי האב". אמנם תוס' בד"ה רבי יהודה, ופירוש הרא"ש ד"ה המשיא למדו, דר' יהודה אתא לאשמועינן יתומה בחיי האב.

(יג) מתני', קונם שאיני נהנית לאבא וכו' הרמב"ם (בפירוש המשניות) אוקי מתניתין בנערה מאורסה, ואתי לאשמועינן, דאף שנאסרה בהנאת אביה או בעלה, מכל מקום יכולים תרווייהו להפר לה, ולא חשיב הנאה.

(יד) מתני', שם. הר"ן בד"ה קונם ביאר, דאסרה על עצמה הנאת אביה. אבל

דף פט ע"א

(א) מתני', נדרה בו ביום ונתגרשה וכו', כתב הנמוקי יוסף (כו: מדפי הרי"ף), דאשמועינן בהך בבא רבותא, בין באב בין בבעל. אשמועינן באב, דאף שנדרה קודם שנישאת, כיון דיצאה שעה אחת מרשותו על ידי נישואין, שוב אינו יכול להפר. ואשמועינן בבעל, דאף שהחזירה בו ביום, מכל מקום אינו יכול להפר משום קודמים.

(ב) גמ', אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש וכו' ורבי עקיבא אומר יפר. כתב הר"ן בכתובות (כג: מדפי הרי"ף), דהוא הדין לנדרים שבינו לבינה דאזלינן בתר שעת הנדר, וכיון דעתה היא אשתו שפיר מפר לה. וכן כתב הלחם משנה (פי"ג מנדרים הי"ז). ותמה הקרן אורה (לעיל פה:), דבשלמא נדרי עיניו נפש, כיון דגם לאחר שתתגרש הוי עיניו נפש, שפיר מפר לה. אבל נדרים שבינו לבינה, הרי לאחר הגירושין בעת שיחול נדרה, תו לא יהיה בינו לבינה, ואמאי יפר.

(ג) גמ', אמר ר' ישמעאל הרי הוא אומר ונדר אלמנה וגרושה וכו'. כתב בחידושי חתם סופר, דמסברא נמי אזלינן בתר חלות הנדר, משום דקפידיא דבעל בחלות הנדר, הלכך יש לומר דנודרת אדעתו. אבל אדיבורא בטרם החלות אין טעם שיקפיד, ואמאי נימא שנודרת אדעתו. ונה דדריש מקרא, אינו אלא לאפוקי מדרשת ר' עקיבא, דדרש דאזלינן בתר אמירת הנדר.

(ד) גמ', אביי אמר אפילו תימא ר' ישמעאל וכו'. הט"ז (יו"ד רכח סקכ"ב) ביאר, דבמתניתין דתלתה בימים, שפיר יש לומר דמקרי חל הנדר, והלכך מצי להפר לכולי עלמא. ולא דמי לתלתה במעשה, דיתכן שלא יתקיים, ולא שייך לומר דחל הנדר, ומשום הכי פליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא האם אזלינן בתר אמירת הנדר, או בתר חלות הנדר. וכן נראה מדברי רבינו אברהם מן ההר.

(ה) גמ', לאתווי מסר האב לשלוחי הבעל. בכתובות (מח:), איפליגו אמוראי למאי מהני האי מסירה. דרב ורב אסי סברו דמהני לכל, ולא נחלקו אלא אי מהני לענין להאכילה בתרומה, ושמואל סבר דמהני לירושתה. וביאר רש"י (שם) בד"ה שמואל אומר, דלענין הפרת נדריה שלא בשותפות לא מהני. ולדבריו, סוגין דלא כשמואל. אבל התוס' (שם) ד"ה ושמואל אומר כתבו, דלא אתי לאפוקי הפרת נדריה. וכתב הפני יהושע (שם), דאף רש"י מודה דיצאה מרשות האב ואינו יכול להפר נדריה, ומאי דנקט דלא מהני לענין הפרת נדריה, היינו דאין הבעל מפר לבדו.

(ו) ר"ן ד"ה זה הכלל דקתני גבי אלו נדרים, בתוה"ד, דהוי לה הך מסירה כנשואין שהבעל מפר בנדרים שתדור מנשואין ואילך. וכתב הבית יוסף (רלד), דמבואר מדבריו דהבעל מפר אף קודם מסירה לחופה. אבל הטור (רלד) כתב, דיצאה רק מרשות האב, אבל אין הבעל מפר לה עד שתכנס לחופה. ותמה עליו הבית יוסף, דלישנא דמתניתין משמע דבמסר האב חשיב נכנסה לרשות הבעל, וכדכתב הר"ן. וכתב הט"ז (שם סקי"ט), דהטור נמי מודה דמעיקר הדין יכול הבעל להפר, אלא דמשום חומרא בעלמא כתב דאינו מפר עד שתכנס לחופה. אמנם הבית מאיר (אה"ע סימן נו) הקשה, דדברי הר"ן סתרי למה שכתב בכתובות (יז: מדפי הרי"ף), דיצאה מרשות האב, אבל לא נכנסה לרשות הבעל. וכתב, דיש לדחוק דאף בסוגיין כוונתו כן, אלא דלאחר שתכנס לחופה יפר נדריה. והשלמי נדרים הקשה, היאך יכול להפר קודם כניסה לחופה, הא איכא למיחש שמא ימצא בה סמפון, ובטלו הקידושין. והביא מההפלאה בכתובות (מט:), דההפאה תועיל למפרע רק לאחר שתכנס לחופה. והריטב"א נמי כתב, דאף דאין הבעל יכול להפר

ד) גמ', קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו. כתב הגרע"א (בגליון השו"ע יו"ד רכט ס"ט), דלדין דקיימא לן כר' שמעון לעיל (פז:), דכל שאמר לתרוויהו בחד קונם הוי נדר אחד, צריך לומר דאייירי באמר קונם על פלוני וקונם על החכם, דאי הוי חד קונם, שפיר חל הנדר מיקרי. ועוד, דאחר שנשאל על הפלוני, שוב אין צריך להישאל על החכם דהא נדר שבטל מקצתו בטל כולו.

ה) גמ', ומי ידע אי האי קמא או בתרא. וביאר הר"ן ד"ה ומי ידע, בתוה"ד, דלמא כי קתני ראשון ושני לשאלה קאמר. והתוס' רי"ד ביאר, דמאי דתני נשאל על הראשון, אינו משום דאכתי לא חל על השני, אלא משום דאינו יודע מי הוא השני, דהא כל עוד שלא נשאל לחכם ליכא שני שנאסר עליו.

ו) בא"ד, ועוד דר' עקיבא דאמר אשת איש שאמרה וכו'. העיר הקרן אורה (לעיל פט:), דלכאורה אף ר' ישמעאל דסבירא ליה דאינו יכול להפר אתי כרבנן, דהא יליף ליה מקרא ד"נדר אלמנה וגרושה", דאי סבר כר' נתן שאינו יכול להפר עד שיחול, למה לי קרא. ונעיין לקמן בדברי הר"ן ד"ה מיהו, מה שהביא דאיכא מאן דאמר שחילק בין תנאי התלוי במעשה לתנאי התלוי בזמן. ועיין לעיל (פט:), אות טז, שהבאנו כן גם מדברי הריטב"א.

ז) ר"ן ד"ה מיהו, בתוה"ד, (הנמשך לעמוד ב'), ואיכא מאן דאמר דאפילו בכדאי גוונא כיון שמכל מקום אינו נאסר אין חכם מתיר. הוא דעת הרמב"ם (פ"ז משבועות ה"ד). וביאר הט"ז (רכז סקכ"ב), דפסק כרב חסדא לעיל (פט:), דר' ישמעאל ור' עקיבא פליגי נמי בתולה נדרה בימים. אבל לאבי התם דסבירא ליה דנחלקו רק בתולה נדרה במעשה כגון נישואין או גירושין, כל תולה בימים שפיר חל הנדר מיקרי, ויכול חכם להתיר. ועיין באות הקודמת.

דף צ ע"ב

ח) מתני', ונטולה אני מן היהודים יפר חלקו. כתבו התוס' בד"ה ונטולה, דלמשנה ראשונה אין הבעל יכול להפר. ובפירוש הרא"ש בד"ה נטולה הוסיף, דכיון דיכול לגרשה לא חשיב בינה לבניו. והקשה הקרן אורה, דמהאי טעמא בכלי נדרים שבינו לבניה לא יוכל להפר. ועוד, אמאי הוצרכו במשנה אחרונה להתירה, משום דחיישו שמא עיניה נתנה באחר, תיפוק ליה דיכול להפר לה ככל נדרים שבינו לבניה.

ט) מתני', שם. ביאר הר"ן בד"ה נטולה, שאסרה על עצמה הנאת תשמיש. ובטור (יו"ד ס"ס רלד) כתב, דאם אמרה "קונם תשמישי על כל העולם", יפר חלקו ותהא מותרת לו. והקשה הבית יוסף, דאי אסרה בהאי לישנא, אינה צריכה להפר כיון דמשועבדת לבעל. וביאר הב"ח, דכיון דיכול לחול על שאר העולם, שפיר חל אף על הבעל משום כולל. והקשה הט"ז (רלד סקנ"ט), מהא דלעיל (פה:), גבי הקדישה מעשה ידיה מקשינן "והא משעבדן לבעלה". ואי נימא דבכולל שפיר שייך לאסור אף מה שמשועבדת, מה לי בהא דמשעבדא לבעלה, הרי כוללת איסור על כל העולם. ואף שכתב הבית יוסף (שם) דאייירי דאסרה רק אבעלה כהקדש. מכל מקום מדברי הרמב"ם (פ"ב מנדרים ה"י) משמע, דאסרה אכולי עלמא. והסיק, דאף הטור לא כתב כן בדווקא, אלא לסימנא בעלמא. ובעיקר דברי הב"ח הקשה האבני מילואים (תשובה יב), דהא ביארו התוס' בד"ה ותהא, דבלא שכוללת איסור על בעלה אין הנדר חל משום ד"אין איסור חל על איסור", ואיך שייך לומר דאדרבה משום דאסרה על שאר העולם חל נדרה אף על בעלה. ונעיין לקמן אות טז בשיטת הר"ן.

י) ר"ן ד"ה חזרו לומר, דשמא תלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה ותנשא. ביאר הרש"ש, דבמקומה בושה ויבא להנשא שמא יקלקלה. אמנם העיר, אמאי לא פירש בפשוטו שתלך אצל חכם ויתיר נדרה. וכתב, דצריך לדחוק בכוונתו שהחכם יתיר נדרה ותנשא.

יא) ר"ן ד"ה ואיכא למידק אמתניתין, כיון דמדינא טמאה וכו'. ביאר השב שמענתא (ש"ו פ"ט), דכוונתו להקשות, שתאסר משום "שוויה אנפשה חתיכה דאסורא" וכמו שכתבו התוס' ד"ה חזרו לומר. ועלה תירץ בתירוצו השני, דכל שמשועבדת לבעלה, לאו כל כמינה לאסור עצמה ולהפקיע בהא שיעבוד הבעל. אבל הבית מאיר (אה"ע קטו) הבין, דכוונת הר"ן להקשות, אמאי לא יאסר הבעל מחמת דבריה, ותירץ דלאו כל כמינה לאוסרו. והקשה, דאכתי לא יתיישב אמאי לא יאסר מחמתה "דשוויה אנפשה חתיכה דאסורא". וביאר, דעל כרחק אף הר"ן סבר כסברת הרא"ש ביבמות (פרק שני סימן ח), דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנותנות עיניהן באחרים

רש"י בד"ה קונם ביאר, דאסרה על אביה ליהנות ממנה. וכתב השלמי נדרים, שכן נראה נמי מדברי התוס' בד"ה תניא, דביארו דעל ידי שתעשה על פי בעלה תאסר להנות את אביה ומשיאה שם רע בשכנותיה.

טו) ר"ן ד"ה קונם שאני נהנית, בתוה"ד, וכיון דליכא בחד מהנך גוונא מידי דגרע טפי מנדרים שבינו לבניה. ביאר הלחם משנה (פ"ב מנדרים ה"ב), דכשאוטרת הנאת פלוני עליה, הוי דברים שבינו לבניה אליבא דר' יוסי, וכדאיאת לעיל (פב:). ואם כן בין הנדר ובין התנאי הוי מדברים שבינו לבניה. ובפירוש הרא"ש בד"ה קונם ביאר, דחשיב בינו לבניה, משום דגנאי הוא לה להיאסר בהנאת אביו או אביה מחמת שעשתה לבעלה. וביאר הלחם משנה (שם), דהרא"ש לשיטתו לעיל (פב:), ד"ה מאי בשם יש מפרשים, דלמסקנא, הנאת פלוני עלי לא הוי בינו לבניה לר' יוסי. וכיון דכולה פרקין ר' יוסי, הוצרך ליתן טעם אחר אמאי הוי בינו לבניה. ובחידושי רבינו אברהם מן ההר כתב, דכיון דתלתה נדרה במידי דבר הפרה, שפיר יכול להפר. ונלכאורה היינו משום דהתנאי הווי כחלק מן הנדר, וכדחזינו בדברי הר"ן לעיל (טו:), ד"ה אבל, דכיון דבעינן דעת בנדר, אם תלה איסור כיכר בתנאי דאכילת כיכר אחר, בעינן דאכילת הכיכר הראשון תהיה בדעת, אף שהוא רק תנאי. (ח.ו.א.).

טז) גמ', ר' נתן אומר לא יפר. ביאר הר"ן בד"ה תניא, דלר' נתן אינו יכול להפר עד שיחול הנדר. וכתב הריטב"א, דעדיין ר' נתן מצי סבר כר' עקיבא (דלעיל עמוד א'), דאזלינן בתר שעת אמירת הנדר, אף דאכתי לא חל הנדר. דשאני התם, דתלה בזמן ומהשתא חלו עליו לכשיגיע, ולהכי כבר עתה יכול להפר. וכן הביא הר"ן לקמן (צ:), ד"ה מיהו (הנמשך מעמוד א'), בשם איכא מאן דאמר.

יז) גמ', ההוא גברא דאיתסר הנייתה דעלמא עליה וכו'. ביאר הריטב"א, דלא אסר עצמו מכל הנאות העולם, דאם כן, הוי ליה נדר שאי אפשר לקיימו ולא חייל כדלעיל (טו:). אלא אסר מקצת הנאות העולם, או כל הנאות העולם ממקצת בני אדם. אבל בפירוש הרא"ש בד"ה תיתסר ביאר, דלא הוי נדר שוא, דאפשר שלא ישא אשה ולא יאסר. וביאר החזון איש (אה"ע קלו), דהא דנדר דאי אפשר לקיימו לא חל, היינו משום דיצאו דבריו לבטלה, ואם כן כל שתלה בתנאי שיכול לעמוד בו, דעתה לא יצאו דבריו לבטלה, שפיר חייל אף שהנדר גופיה הוא דבר שאי אפשר לעמוד בו.

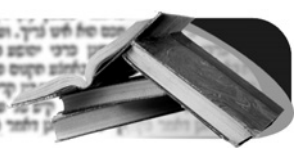
יח) רהיט בגפא ותובליא. במסורת הש"ס הביא מהערוך דעבד עבור חכם, על מנת שבשכר פעולתו ילמדנו תורה. והתוס' ופירוש הרא"ש ביארו, שהיה עסוק לפרנסתו ולא היה סיפק בידו ללמוד תורה. ואילו הר"ן ביאר, דרהיט במקלו ותרמילו כי השתדל בכל כוחו ללמוד. והעולה מדבריו שכוח הגוף שמוציא על מנת ללמוד, היה סיבה שיצליח בלימודו דאי לאו הכי מדוע נקט בכך. אמנם מצינו כן נמי במנחות (ז). במעשה דר' אבימי ששכח מסכת מנחות, שהשתדל בהליכתו גבי ר' חסדא תלמידו. ואמרה הגמ', דאף שהיה יכול לתבוע לתלמידו שיבא אליו, סבר דהכי מסתייע מלתא טפי, וביאר רש"י משום יגעת ומצאת. דהיינו דיגיעת הגוף לחזר אחר הלימוד, היא המסייעת לעליה בתורה, והכי נמי הכא. [

דף צ ע"א

א) גמ', ושרקיה טינא. ביארו התוס' בד"ה ושרקיה, דטחו בטיט כדי שלא יהנה מן העולם. והקשו התוס' בגיטין (לה). ד"ה ונודרת, מה הועיל בהא דשרקיה טינא, (כדי שלא יעבור על נדרו). הא מיד כשהשיאו אשה עבר בבל יחל משום דהוי נדר שאי אפשר לקיימו [דהיינו נדר שוא] (ועיין לעיל פט: אות כ). ותירצו, דכיון דבשעה שנדר היה בידו שלא לישא אשה ולא להאסר, לא הוי נדר שוא וילקה רק כשיהנה.

ב) גמ', ואתייה לקמיה דרב חסדא. כתב הגרע"א (בגליון השולחן ערוך רכז ס"ה), דמסוגיין ראייה לדברי הש"ך (שם סק"א), דאף דבאסר על עצמו הנאת בני עירו, רק בדיעבד שרי להשאל לחכם שבה. מכל מקום כשאסר על עצמו הנאת כל ישראל, נשאל אפילו לכתחילה, כיון דליכא אחר שיתיר, הוי כדיעבד. וכתב השלמי נדרים, דלדברי הריטב"א (הובאו לעיל פט: אות כ) דלא אסר עצמו מכל ישראל, יש לומר דאף מרב חסדא לא אסר נפשיה. וליכא לראית הגרע"א.

ג) גמ', דכתיב לא יחל דברו. ביאר הר"ן בד"ה דכתיב לא יחל דברו, לא יעקור חלות וכו' אחרים עוקרין. והוסיף הריטב"א, דלהכי נקט לישנא ד"לא יחל", ולא שאר לישנא דהתרה, משום דבעינן דווקא "שיחול" הנדר.

דף צא ע"א

(א) גמ', **אנא הא קא חזינא וגברא הוא דנסתחפה שדהו**. בקובץ **שעורים בבא בתרא** (תקו) כתב, **דהמחנה אפרים** הקשה על דברי הר"ן **במתניתין**, (צ:), שביאר דברי הגמ' "ואנא הא קא חזינא" דגבי ישראל אונס שרי. מאי טעמא בעינן להאי טעמא, לסגי בטעמא דנסתחפה שדהו, כמו בנעשית מוכת שחין תחתיו. והרי באומרת נטולה אני מן היהודים יש לה כתובה, והטעם מפני שהיא אנוסה שתשמיש קשה לה. וכתב, דשמא יש לומר, דלא אמרינן נסתחפה שדהו ומולו גרם, אלא בדבר הנעשה בידי שמים, ולא בידי אדם שנאנסה לזנות. וכיון שטענתו להפסידה כתובה מפני שנאסרה עליו, ואינו מגרשה מרצונו. אי לאו טעמא דקדושת כהונתו גרמה, לא הוי אמרינן דנסתחפה שדהו. ונשאר בצריך עיון.

(ב) גמ', **ואלא באשת כהן, אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל ברצון**. לכאורה אי נימא, דהטעם שאשת ישראל שזינתה מפסדת כתובתה, משום שהיא גרמה ברצונה להאסר על בעלה. יש לומר, דאשת כהן דאסורה נמי באונס, על כרחין אין רצונה סיבת האיסור, וגרעה ולא תפסיד כתובתה. אמנם אי נימא דאף אשת ישראל שזינתה, טעמא דמפסדת כתובתה משום עצם מעשה הזנות וכעוברת על הדת, שפיר לא גרעה. (ר.ג.).

(ג) גמ', **איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו וכו'**. ביאר הר"ן **בד"ה איבעיא להו**, דמספקא לן אם מותרת להנשא לאחר על פי דיבורה או לאו. אבל **הראב"ד** (פ"ט מאשות הכ"ו) ביאר, דלא אמרו נאמנת אלא לענין שתופסין בה קידושין, או דשמא אם נישאת לא תצא, אבל ודאי שאינה נאמנת לכתחילה, ואף לא לענין הכתובה. וכן כתב **הריטב"א**, והוסיף, דבשלמא באמרה מת בעלי כיון דהווי מילתא דעביד לאגלויי נאמנת, אבל לענין גט שאי אפשר להכחישה, מהיכי תיתי שעל פי דיבורה נתיר ערוה החמורה. עוד כתב, דלא כייפינן ליה לכתוב גט, דהרי לדבריה גרושה היא ואינה צריכה גט, ואף דנישאת לאחר ושמא עומדת עמו באיסור, מכל מקום היא גרמה לנפשה.

(ד) גמ', **אמר רב המנונא תא שמע האומרת טמאה אני לך דאפילו למשנה אחרונה וכו'**. מהא דהוכיחה הגמ', מדינא דמשנה ראשונה לענין נאמנות לומר גרשתני. מוכח דהא דנאמנת לענין טמאה אינו משום "שוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא" אלא מדין נאמנות על עצמה, דמה שייך לענין גרשתני חתיכה דאיסורה. (ח.ו.).

(ה) גמ', **נהי דבביאה יודע ביורה כחץ מי ידע**. כתב הר"ן **בד"ה נהי**, דמהכא משמע ד"השמים ביני לבינך" היינו שטוענת שאינו יורה כחץ. ודלא **כהירושלמי** דטוענת שמרוחק הימנה, דהא בהא שפיר קים ליה. וכן הקשה **הלחם משנה** (פ"ד מאישות ה"ז) על **הרמב"ם** (שם), דפסק **כהירושלמי** דאם טוענת שהוא מורד מתשמיש, עושין פשרה כפי כח הדין. דכיון דקיימא לן כרב המנונא דבגרשתני דקים ליה נאמנת, אמאי אינה נאמנת במרוחק הימני. ותירץ, דהמקשן דסבר דהשמים ביני לבינך היינו שאינו יורה כחץ, וסבר דשפיר קים ליה, ומשום הכי הקשה ארב המנונא דסבר דנאמנת בגרשתני, ועלה משנינן דלא קים ליה ביורה כחץ. אבל אי נימא דהשמים ביני לבינך היינו שמרוחק הימנה, לא קשיא מידי ארב המנונא, דשפיר יש לחלק בין מרוחק הימני שאפשר בפיוס ולכא העזה, לגרשתני שאי אפשר בחורה ואיכא העזה.

(ו) ר"ן **ד"ה ולענין הלכה**, קיימא לן כרב המנונא. כתב **הרא"ש** (סימן ח'), דמסתברא כרב המנונא, דהרי אם משקרת עומדת היא עם השני באיסור כל ימיה, ולא דמי לאומרת טמאה אני, שכופין לגרשה ונישאת לשני בכשרות. וביאר **השלמי נדרים**, דהוצרך להאי טעמא לאפוקי מהנך דסברי (הובא **בהרמ"א** אה"ע סימן יז ס"ב), דהאידינא דנפיש חוצפה אינה נאמנת, דהגם דנפיש חוצפה, מכל מקום חוששת לעמוד באיסור כל ימיה.

(ז) **בא"ד**, וכיון דמשום הכי מהימנא וכו' שמעינן מינה דבאומרת אינו נזקק עימי כלל וכו'. כתב **בחדושי הגרע"א**, דמהא דפתח בריש דבריו דהאומרת גרשתני נאמנת ונוטלת כתובה משום מדרש כתובה, ובתר הכי סיים וכיון דמשום הכי מהימנא וכו', משמע, דגם בטוענת אינו נזקק עמי נוטלת כתובתה משום מדרש כתובה. ותמה, דבשלמא באומרת גרשתני או מת בעלי, שפיר בעינן למדרש כתובה, דהרי אין גיטה בידה, אבל הכא שכופין אותו לגרש, בלאו כי יש לה כתובה כשאר גרושה.

(ח) גמ', **מיקדמה משיא ידיה לגברא**. ביאר **בפירוש הרא"ש** ד"ה **מקדמה**, דהיינו בבוקר. אבל **המאירי**, וכן **רש"י** **בד"ה דכל יומא** ביארו, דהיינו אחר

ורוב האומרות כן משקרות, נראה להם להתירן. וביאר **הפרי יצחק** (ח"ב סימן לח), דסבר **הבית מאיר**, דמדין שוויה אנפשה חל איסור אף עליו, ודלא כמבואר **בשב שמעתתא** (ש"ו פ"ט) **מהתוס'** (בסוגיין) **ד"ה חזרו לומר**. ומשום הכי הקשה מה הועיל הר"ן בתירוצו, הרי אכתי יש לאסור משום שוויה אנפשה.

(יב) **בא"ד**, ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה. הקשה **הרש"ש**, דאחר דאפקעינהו לקידושה אינה אשתו ואיך יפר נדריה. ותירץ, דכיון דיכולת הבעל להפר נדרי אשתו, משום הא דרב פנחס **לעיל** (עג:), ד"כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת". הכא נמי אף דאפקעינהו לקידושין, כיון שנדרה על דעתו שפיר יכול להפר לה. ותמה **השלמי נדרים**, הרי אותה אשה רוצה להפקיע עצמה מבעלה, ואיך שייך למימר שנודרת על דעתו.

(יג) **בא"ד**, ואחרים תירצו. כתב **המהרי"ט** (ח"א סימן צב), דהני שינויי דחיקי נינהו. ומשום הכי ביאר, דכיון דכל האיסור אינו אלא מחמת הודאתה, ובכהאי גוונא, אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. מה שראו חכמים שיש לחוש לקלקול, היא גופא האמתלא, שאמרה כן כדי להאסר על בעלה, ומשום הכי תיקנו שלא להאמינה.

(יד) **תוס' ד"ה חזרו לומר, בתוה"ד**, ותירץ הרב רבי אליעזר דלא מצינו זונה שהיא אסורה להנשא לכהן. בביאור כוונתם כתב **השב שמעתתא** (ש"ו פ"ט), דשוויה אנפשה מהני רק לדידה ולא לאחריו, הלכך גם לדבריה אינה אסורה בו. והוסיף, דחזינן מדבריהם דשוויה אנפשיה אינו מדין נדר כדכתב **המהרי"ט** (ח"ג ס"א), דאי הוי מדין נדר, פשיטא שיכולה לאסור עצמה אף על בעלה. אבל **מהרשב"א** נראה, דהוא דין באיסורי כהונה שאין הזונה מזהרת על הכהן, אלא הכהן מזהר עליה.

(טו) **בא"ד**, ועובר על חרם תקנת רבינו גרשום. כוונתם, כדכתב **הרמ"א** (אה"ע קע"ח ס"ט), דעל ידי שמאמינה גורם להוציאה, ועבר על חרם רבינו גרשום, שלא לגרש אשה בעל כורחה.

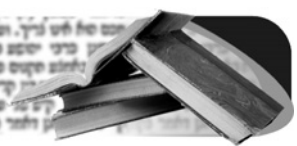
(טז) **תוס' ד"ה ותהא נטולה מן היהודים, בתוה"ד**, והא "אין איסור חל על איסור". כתב **האבני מילואים** (תשובה יב), דלא הקשו כן אלא לשיטתם **בתוס' שבועות** (כ). **ד"ה דכי לא נדר**, דאין נדרים חלין על האיסורים. אבל לשיטת **הר"ן לעיל** (יח). **ד"ה הלכך**, דנדר חל על האיסורין, לא קשיא מידי.

(יז) **בא"ד**, שם. הקשה **השער המלך** (פ"ז מאיסורי ביאה ה"ח ד"ה ודע דהא דאמרינן), מה לי הכא לדינא ד"אין איסור חל על איסור", הא אכתי יש לומר דמתלי תלי וקאי, ולכשיפקע איסורה דמחמתו, תו יחול עליה איסור מחמת נדרה. ותירץ, דאף דבשאר איסורים אמרינן הכי, היינו משום דשם האיסור השני חל עליו אלא שהאיסור הקודם מעכבו מלהתחייב. אבל בנדרים ושבועות, כיון דבשעה שהוציא מפיו לא חל, תו לא חייל. ונלא דמי להא דאמר רבא **לעיל** (יח. סט). דהנשבע שתי שבועות, אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו. דשאני על ידי שאלה, דנחשב כאילו מעולם לא נשבע, ומשום הכי חיילה עליה שבועה שניה למפרע. (ח.ו.).

(יח) **בא"ד**, וצריך עיון למאן דאמר לעיל (פב). כולה פרקין ר' יוסי. **והתוס' יו"ט** (פ"א מ"ב) תירץ, דלכאורה הווי איסור מוסיף, דמחמת הנדר נוסף איסור על בעלה, ושפיר חל אף על כל העולם, ובאיסור מוסיף מודה ר' יוסי כדאיתא **בכריתות** (יד:). **ובתוס' הגרע"א** (על המשניות אות ע), דחה דבריו. דהא בעל כרחין איירינן הכא, שאסרה על עצמה תשמישם. כיון שאינה יכולה לאסור עליהם תשמישה, דהא משעבדא לבעלה. דהיינו שהנדר חל עליה, ומשום הכי חשיב איסור כולל ולא מוסיף.

(יט) גמ', **איבעיא להו אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה**. הקשה **הקרן אורה**, לפי מה שכתב הר"ן **בד"ה ואיכא למידק**, דלמשנה אחרונה אינה נאמנת, משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מינה. אמאי לא תאכל בתרומה, הרי היתה פנויה כשזינתה. ולשוניא בתרא דכתב, דלאו כל כמינה לשוויה נפשה להפקיע שיעבוד בעלה, מהיכי תיתי שתאכל בתרומה, הא להאי מילתא "שוויה אנפשה חתיכה דאיסורא". וכתב **הדרך אמונה** (פ"ח מתרומות ה"ט) בביאור ההלכה, דשוניא דאפקעינהו לקידושין מינה, איכא למימר, דתיאסר באכילת תרומה מדרבנן, משום דנראית כאשת איש שזינתה.

(כ) גמ', שם. הקשו **התוס' בסוטה** (ו). **ד"ה האומרת**, דהכא פליגי אמוראי אי אוכלת בתרומה או לאו, **ובמתניתין דסוטה** (ו). איתא להדיא, דפסולה מתרומה. ותירצו, דהאי מתניתין איירי לאחר קניו וסתירה דאיכא רגליים לדבר, ובהא כולי עלמא מודו דנפסלת מתרומה.

התשמישי. [כדאיאתא בשולחן ערוך (ט"ח סימן ד ס"ח)].

דף צא ע"ב

ט) גמ', אמר רבא איתתא שריא אם איתא דעביד איסורא ארכוסי הוי מרכס. הר"ן ד"ה בכלאי בבא, ביאר, דאיצטריך להני טעמי, אף דאין אשה נאסרת אלא על עסקי קנוי וסתירא, לענין חומרא לבעל נפש. ותוס' כתובות (סג): ד"ה אבל, ביארו, דאיירינן באומרת טמאה אני לך. וכן כתבו התוס' ביבמות (כד): בסוף ד"ה אמר רבי. וביאר הקרן אורה (בסוגיין), דאף דלמשנה אחרונה אינה נאמנת לומר טמאה אני, מכל מקום הכא דאיכא רגליים לדבר נאמנת. ובשיטה מקובצת ביאר, דהכא דאיכא רגלים לדבר אסרינן אף על היחוד. וכן כתב הרמ"א (אה"ע סימן ז ס"א), דבהתייחדה לשם זנות יש לאוסרה. עוד ביארו התוס' בכתובות (שם) דאיירינן לענין הבעל, דבלאו האי טעמא אם גירשה בעלה או שמת, נאסרת עליו, וכדאמרינן ביבמות (כד): הואיל ומכוער הדבר תצא, וקאי אבעל כדפירש רבינו תם התם.

י) גמ', וטעמינון חוויא. הקשו התוס' בעבודה זרה (ל): ד"ה השחלים, אהא דאמרינן (התם) השחלים אין בהן משום גילוי, דבסוגיין מבואר דטעמינון חוויא. ותירצו, דמסתמא אין טועמם נחש, אבל זימנין דמיקרי וטועמם, ובכהאי גוונא ודאי חיישינן.

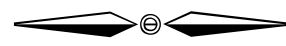
יא) גמ', בלא דעתא דאיתתא. כתב העץ יוסף, דאם היתה רואה, היתה היא מונעת אותו. והבן יהודע כתב, דאם היה מדעת האשה, אדרבה איכא רגלים לדבר שנטמאה, ומשום הכי אינה חוששת אם ימות. ובכהאי גוונא לא היה מהני מה דהנאף הוהירו שטעמינון חוויא.

יב) גמ', פשיטא מהו דתימא איסורא דעבד עבד וכו'. העיר הקרן אורה, לשיטת התוס' ביבמות (כד): ד"ה אמר רבי, דאיירינן באומרת טמאה אני לך, מאי פשיטא, הא כיון דאיכא רגלים לדבר יש לאוסרה. ותירץ, דיחוד גרידא לא חשיב רגלים לדבר.

יג) תוס' ד"ה פשיטא, דאף חשוד על שפיכות דמים. ביאר הבית הלוי (ח"ב סימן א' אות ב), דאין הכוונה דחשיד נמי אשפיכות דמים בעלמא, אלא דבמה שנוגע לניאופו חשיד נמי אשפיכות דמים להרוג הבעל, כדי שתהיה מצויה לו. ועלה משנינן, מהו דתימא דניחא ליה דלא לימות בעל, והיינו דאין השפיכות דמים נוגעת לניאוף ידידה, דאדרבה עדיף ליה טפי דלהוי מים גנובים.

יד) גמ', אם איתיה דעבד איסורא וכו' מהו דתימא איסורא עבד וכו' מים גנובים ימתקו קא משמע לן. וביארו בתוס' ד"ה מים גנובים ימתקו, כדאמר וכו' קמ"ל דנאף אינון יודע זה וכו'. והקשה במכתב מאליהו (חלק ג' עמ' 181) מנין לנו שלא ידע זאת. ותירץ, כי לו ידע האדם שעיקר הנאתו אינה באה מהדבר שנהנה בו, אלא מהתגברות על הקשיים העומדים בפניו בדרך השגתו, כי אז לא היה בוחר בדבר איסור, ולא היה שואף לגשמינות. כי אותה הנאה יכול להשיג גם בהתגברו על הקשיים העומדים בפניו בדרך עליתו בקודש, ואדרבא כאן היתה הנאתו ביתר שאת, כי ברוחניות החסרונות ואפשרויות למלוויים הם הרבה יותר גדולים. ואם כן כאן שהרי מעשה היחוד עם אותה אשת איש היה דבר אסור בעצמו, ובודאי היה בגדר חוטא המחפש הנאות גשמיות, ואיך יידע הכלל החשוב הזה של מים גנובים ימתקו.

סליקא לה מסכת נדרים

דף ב ע"א

א) מתני', כל כינויי נזירות. ביאר הברכת ראש, דנקט "כל" לאתויי שאר כינויים דלא נזכרו במתניתין, ולא מיבעי לר' יוחנן דאמר בנדרים (י). כינויים לשון אומות הן. אלא אף לריש לקיש דסבירא ליה דכינויים היינו לשונות שברו להם חכמים, מתניתין אתי לאתויי אף לשונות האומות דגם הן בכלל

כינויים. והשלמי נדרים (נדרים ב). כתב, דאתי לרבווי שאר לשונות שיתקנו חכמים במשך הדורות

ב) מתני', שם. הקשה הירושלמי (בפרקין ה"א), מאי קמשמע לן בהא דכל כינויי נזירות כנזירות, דממה נפשך, אם כונתו לנזירות הרי גם אם אמר דכשיאמר פת יהיה נזיר, כשיאמר פת הוי נזיר. ואי אין כונתו לנזירות, לא גרע מזה קורא בתורה ואמר "נזיר" שאינו נזיר. ותירץ, דאיירינן באומר שכוונתו לנזירות רק אם משמע כן בדבריו.

ג) מתני', הריני כזה. לקמן (ג), מוקמינן לה בשהיה נזיר עובר לפניו. וביאר המאירי, דהאי דינא אינו משום כינויים, אלא הוי עיקר הלשון ומהני מדין התפסה. והא דתני לה במתניתין, היינו לאשמועינן דבהריני גרידא אפילו יד לא הוי, וכדכתבו התוס' בד"ה הריני כזה.

ד) תוס' ד"ה נזיר נזיק, לפי שרצה לפרש כל הכינויים פתח ואומר נזיר. העיר האורח מישור, דלכאורה תיבת "נזיר" במתניתין לא הוי תחילת הענין דכינויים, אלא הוי סיומא דאו אהא נאה, דקמשמע לן מתניתין דהוי נזיר. וכן נראה מסוגיית הגמ' לקמן (עמוד ב'). וכן הוא בפירוש הרא"ש ד"ה האומר אהא נאה.

ה) בא"ד, חייל עליה נזירות נמי כי אין מתכוין. הקשה התוס' יו"ט, דנזירות היא בכלל נדרים דבעינן פיו ולבו שוין, כדאייתא בתרומות (פ"ג מ"ח). ואיך שייך דתחול בלא כוונת הלב. והוסיף הקרן אורה, דאין לומר דכל היכא דהוציא בשפתיו להדיא דהוי נזיר, עדיף טפי על מחשבת ליבו, ושפיר חייל. דאם דיבור פיו עדיף אמאי מהני רק בהני לישיני ולא בשאר שבעים לשון. ותירץ האורח מישור, דכיון דהיכא דאומר בפיו לשון שמשמעו ברורה, אמרינן דברים שבלב אינם דברים, ולא בעינן פיו וליבו שווין.

ו) בא"ד, ואם תאמר לריש לקיש איך יביא קרבן וכו' הא קמייתי חולין בעורה. הקשה האורח מישור, הא אמרינן לקמן (כט). דלריש לקיש חולין בעורה לאו דאורייתא, ומשום הכי מדין האיש את בנו בניזר לחנכו במצוות ומביא קרבנות. ותירץ בתורת הניזיר (פ"א מנזירות ה"ח), דמבואר התם בתוס' ד"ה קסבר, דלענין זריקת דמים אף ריש לקיש מודה דהוי מדאורייתא, והתם איירי בוורק הדם לשם מים ומשום הכי שרי. והיינו דוקא התם דאיירינן בקטן שאין חיובו אלא מדין חינוך. אבל בגדול דחייב מדינא, אינו יכול לזרוק הדם לשם מים, ושפיר הקשו דהוי חולין בעורה לכל הפחות מזריקת הדם.

ז) בא"ד, והר"ר יחיאל פירש וכו'. הקשה הקרן אורה (נדרים ב), היכן מצינו מלקות ארבעים על נזירות דרבנן. וביאר הברכת ראש, דלריש לקיש כינויי נזירות אינם מדין נזירות, אלא הוי כנדר שלא לשתות יין ולא להטמא למתים, וכשעבר על נדרו לוקה משום בל יחל, ולא משום נזירות.

ח) תוס' ד"ה האומר הריני כזה, בתוה"ד, ולגופיה לא איצטריך. בפירוש הרא"ש לקמן (ג). ד"ה בשהיה ביאר, דקמשמע לן דלא תימא הריני כזה בעושר או ביופי או ביחוס.

ט) תוס' ד"ה הריני מסלסל, הני לאו ידות נזירות נינהו. העיר הקרן אורה, דהריני כזה דתני מקמי הא, נמי לאו יד הוא, [וכדלעיל אות ג], ואמאי נקטו דבריהם רק גבי הריני מסלסל ומכלכל.

י) גמ', מכדי תנא בסדר נשים קאי. ביארו התוס' בד"ה מאי טעמא, ובפירוש הרא"ש ד"ה מכדי, דליתני בסדר קדשים דאיירי בקרבנות. והשיטה מקובצת בשם הר"ן פירש, דליתני במסכת כריתות, גבי משקים המשכרים דאסורים לכהנים מדין שתויי יין, דילפינן להו התם שכר שכר מנזיר.

יא) גמ', גבי בהמה דאיסורא איידי בהמה הוא. רש"י בד"ה אלא ביאר, דכיון דהאיסור על הבהמה והגברא אינו חייב עליה, קלשא איסורא, ולהכי מפרש היתרא ברישא. ובשיטה מקובצת פירש בשם הר"ר עזריאל, דכיון דהאיסור מחמת הבהמה, הוי לן לאסור בכל גוונא, וכל מה דמתירין בה הוי חידוש ומשום הכי פתחינן בה ברישא.

דף ב ע"ב

יב) גמ', אלא הכא לפרוש כינויי ברישא. הקשה האורח מישור, דלמא לעולם מפרשינן ברישא מאי דסליק מינה, והא דגבי במה בהמה פירשו ברישא מאי דפתח ביה, משום דקליש איסורא ועדיף טפי לפרושי ברישא. ותירץ, דסמכינן אהא דמוכיהון בריש נדרים (ב): מיש מותרות לבעליהן ומיש טעונות תנופה, דפירשו ברישא מאי דפתח ביה אף דליכא טעמא, וחזינן דאדרבה דרך התנא לפרש ברישא מאי דפתח ביה.

יג) גמ', הואיל ואתיין מדרשא חביבין ליה וכו' תנא כי מתחיל בעיקר קרבן.

להעביר הנזירות ממנו, וכדביאר רש"י (ג.) בד"ה דלמא. [אמנם בריש דבריהם לא כתבו התוס' כן, אלא דלמא אתי למיעבר על נזירותו לשתות ביין. (ח.ו.י.).] והוסיף, דמיהו מלשון הסוגיא לקמן (יט.) משמע, דטעמו דר' אלעזר, משום דשנה בחטא.

דף ג ע"א

(א) גמ', הריני כזה לא אמר. המשנה למלך (פ"א מניירות ה"ו) גרס בסוגיין, "נהי נמי דתפוס בשערו בזה לא אמר". וביאר, דאילו אחז בשערותיו ואמר הריני כזה, שפיר משמע דכוונתו להשאיר עם שערותיו והיינו נזיר. וכתב האורח מישור, דלגירסא זו לא קשיא קושיית התוס' (לעיל ב:) ד"ה הריני כזה נהי וכו'. ועיין באות הבאה.

(ב) תוס' (לעיל ב:) ד"ה הריני כזה, בתוה"ד, ושמא הסופר טעה. ביאר האורח מישור, דהסופר טעה לכתוב פעמיים תיבת "אמר", דהיה לו לכתוב הריני כזה לא, אמר שמואל וכו'. וכוונת המקשן, ד"הריני כזה" לא משמע מידי ואמאי להוי נזיר.

(ג) גמ', אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו. ביארו התוס' לעיל (ב.) ד"ה האומר הריני כזה, דבאומר "הריני" גרידא, גרע מ"אהא" ואפילו בנזיר עובר לפניו לא מהני. אבל הר"ן בנדרים (ט.) ד"ה כשהיה כתב, דגם באומר "הריני" גרידא מהני בנזיר עובר לפניו משום דלא גרע מ"אהא". וכתב בערוך השולחן העתיד (נזירות סי"ב ס"ו), דנראה דהר"ן לא גרס במתניתין הריני כזה, אלא הריני גרידא, דאי לא תימא הכי הדרא קושיית התוס' לעיל (ב.) ד"ה כשהיה, מאי קמשמע לן דהאומר הריני כזה הוי נזיר. ועלה שפיר מקשינן בסוגיין "הריני כזה לא אמר", דהרי אמר הריני גרידא ואמאי יאסר. [אמנם יש להעיר, דאי נימא כן, אמאי הוצרך (התם) לומר דהריני לא גרע מאהא. (ח.ו.י.).]

(ד) גמ', שם. כתבו התוס' (לעיל ב:) ד"ה הריני כזה, דכיון דנזיר עובר לפניו לא בעינן דתפיס בשערו. אבל בשיטה מקובצת כתב, דכולה סוגיין איירי בתפוס בשערו. ותמה, אמאי בעינן הכא תפוס בשערו.

(ה) גמ', הריני מסלסל וכו', אמר שמואל הכא נמי שתפוס בשערו. כתב הרמב"ם (פ"א מניירות ה"ו), והוא שיגמור בליבו להזיר. וכן כתב המאירי (במתניתין). וביאר האורח מישור, דהגם דלא הוזכר כן בסוגיין, מכל מקום מילתא דפשיטא היא דבלא שיכוון לנזירות לא מהני מאי דאמר. אפילו אמר בהדיא הריני מסלסל בשערי, כיון דאינו משמע להדיא לנזירות.

(ו) תוס' ד"ה הכא נמי, דמשמע שפיר הריני מהפך במצוה התלויה בשיעור. ביאר הברכת ראש, דכוונתם, לאפוקי מהא דמשמע לפום ריהטא, דאין כוונתו אלא לאיסור גילוח, ובכהאי גוונא שאסר עצמו רק מגילוח, פליגי בה תנאים לקמן (בעמוד ב').

(ז) גמ', הרי עלי לשלח פרע זה נזיר. כתב הרמב"ם (פ"א מניירות ה"ו), וכן אם אחז בשערו ואמר הריני מסלסל או הריני מכלכל או הרי עלי לשלח פרע, הרי זה נזיר. דהיינו דבכל הני בעינן אחז בשערו. וכתב הלחם משנה, דאף שלא מבואר כן להדיא, מכל מקום הכי מסתברא ליה. וכתב האורח מישור (לקמן ע"ב), דבלא תפוס בשערו אין כלל משמעות פיו לנזירות, ולגמ' פשיטא דאיירי בהכי, ומכל מקום קשיא לה דאכתי יש לומר דכוונתו לגילוח.

(ח) גמ', אימא מידי דעבורי תנא פרע פרע יליף. תוס' ד"ה תנא ביארו דהיינו תנא דסנהדרין דיליף לגידול פרע דכהן מנזיר, דדינו לשלושים יום. ואם כן חזינן דלשון שילוח לשון גידול הוא. וברש"י כתב, דלפי זה, אפשר לפרש דלשון שילוח לשון העברה הוא, דהיינו דבעי להעביר השיעור לאחר שגדל פרע שלושים יום. אמנם בפירוש הרא"ש ביאר דהיינו דילפינן הכא גזירה שוה מכהן, דלשון שילוח היינו לשון גידול.

(ט) [תוס' ד"ה משקין ליה מיא, בסוה"ד, ואע"ג דקראי טובא לשון העברה שפיר ילפינן מחד קרא, דהוי לשון רבויא, דמסתברא דעתו אנויות הוא. צריך עיון, דלקמן כתבו התוס' בד"ה מכדי חיישינן קאמר, בסוה"ד, דכל מה דאיכא לפרושי דיבוריה דלאו נזירות קיבל אלא נדר אחר שפיר טפי, דנזירות חמיר עליה וטריחא ליה. ולכאורה סתרו אהדדי. ויש ליישב, דהכא לא מסתבר כלל לפרש כוונתו ללשון העברה, דמאי נפקא ליה בזה. אבל לקמן, גם אם נפרש כוונתו לצפורי נדבה, שפיר הוי קבלת קרבן. (ש.צ.א.).]

דף ג ע"ב

(ו) גמ', אלא היינו טעמא דר' מאיר דחיישינן שמא צפורי נזיר טמא וכו'.

לעיל (בעמוד א') כתבו התוס' ד"ה נזיר דאף לריש לקיש דאית ליה כנויין לשון שבדו חכמים, כיון דמתכוין לנדור בנזיר, ויודע שלשון זה בדו חכמים לנדור בהם בנזיר, קבלה גמורה היא, כאילו אמר בלשון הכתוב בתורה. וכן כתב הר"ן בנדרים (ב.). ושם (בדף ג.) ביאר הר"ן דברי הגמ', "כי פתח פתח בכינויין דאורייתא". שכן דרך התנא להתחיל בדברים הידועים והפשוטים.

וקשיא לריש לקיש, אף דלדידיה נמי הוו מדאורייתא. מכל מקום אינן פשוטים יותר מידות כדי שיתחיל בהם, אדרבה ידות פשיטי טפי דאתו מדרשא. וכתב בפירוש הרא"ש כאן, דבנדרים משום שתירצה הגמ' להתחיל בכנויין דהוו מדאורייתא, כדי ליישב לריש לקיש, הוצרכה לשנות הגירסא שם במשנה. אמנם הכא לא מסתבר ליה לשנויי הכי ולשבש את תחילת המסכת, וניחא ליה טפי לשנויי דתנא דמתניתין מתחיל בעיקר הקרבן, ולא קשיא לריש לקיש. והעיר המרומי שדה, דלדעת ר' יחיאל שהביאו התוס' (בעמוד א) ד"ה נזיר, דלריש לקיש דסבר כינויים לשונות שבדו חכמים הן, ליכא קרבן בכינויים, אי אפשר לתרץ כן. אלא כדמשינן בנדרים (ג.), דחסורי מחסרא ותני ידות נזירות ברישא, ומשום הכי מפרש להו ברישא.

(יד) גמ', דלמא אהא בתענית קאמר. הקשה השיטה מקובצת, אמאי לא נשאלנו למה היתה כוונתו. ותירץ, דאיירי באומר שכיוון למה שיפרשו חכמים בלשונו. אבל הריטב"א בקידושין (ה:): כתב, דלמאן דאמר ידיים שאינם מוכיחות לא הוי ידיים, לא יהינן לפרש כוונתו.

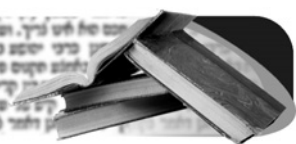
(טו) גמ', לימא קסבר שמואל ידיים שאינם מוכיחות לא הוי ידיים. תוס' בד"ה לימא, ביאר, דאהא הווי ידיים שאינן מוכיחות לנזירות, כיון דיותר משמע נזיר מתענית, כיון שנוזירות יכול לחול מיד אף אי שתה יין עד חצי היום, מה שאין כן לענין תענית. ובשו"ת חתם סופר (אה"ע סימן פ') ביאר, דמאי דמקשינן "דלמא בתענית קאמר" היינו רק אי נימא דאינו צריך לקבל עליו התענית מבעוד יום. אבל שמואל דסבירא ליה בתענית (יב.), דכל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לא הוי תענית. כשאומר אהא טפי משמע נזירות מאשר תענית, ואי הוי סבירא ליה ידיים שאינם מוכיחות הוי ידיים, לא הוי ליה לאוקמי בנזיר עובר לפניו. אמנם הריטב"א בקידושין (ה:): הקשה, היאך מוכח דשמואל סבר ידיים שאינם מוכיחות לא הוי ידיים, הרי בלא נזיר עובר לפניו, אפילו ידיים לא הוי, דלמא אהא בתענית קאמר וכדמקשינן. ותירץ, דאי הוי סבירא ליה דידיים שאינן מוכיחות הוי ידיים, לא הוי ליה לשנויי בהיה נזיר עובר לפניו, אלא הוי ליה לאוקמי בהיה מדבר קודם בענין נזירות, או דפירש דבריו שכיוון לנזירות. אבל אי נימא דסבירא ליה דלא הוי ידיים, על כרחך בעינן נזיר עובר לפניו, דבלאו הכי אין היד מוכיח שלנזירות התכוון. ועיין באות הבאה.

(טז) תוס' ד"ה לימא קסבר שמואל, בתוה"ד, דאם אכל כבר לא יוכל להתענות. הקשה הבית הלוי (ח"א סימן מא אות ב), הא אף בלא אכל משחרית אינו יכול להתענות כיון דלא קיבל עליו מאתמול, וכדאמרינן בתענית (יב.). ותירץ, דהתוס' אולי בשיטת הרמב"ן שהביא הרא"ש בתענית (פרק א סימן יב), דבתענית שעות לא בעינן קבלה מאתמול, ומשום הכי כל שלא אכל שפיר יכול להיות בתענית, אבל אם אכל, אפילו בתענית שעות לא הוי. אבל דעת הרמב"ם (פ"א מתענית ה"ג), דגם באכל באותו היום אכתי יכול להיות בתענית שעות.

(יז) גמ', דקאמר בליבו. הקשה הקובץ שיעורים בקידושין (אות כט), אמאי על הא דמקשינן דלמא אהא בתענית קאמר, לא משנינן דאמר בליבו. וכתב, דשמא רק לענין דלמא לפוטרו מקרבנותיו דהוי דבר רחוק, מהני דאמר בליבו. אבל לענין דלמא אהא בתענית קאמר לא יהינן אמר בליבו. [אמנם לגירסא שהביאו תוס' בד"ה הכי גרסינן, "אמרי לא", דבלא נזיר עובר לפניו אפילו יד שאינו מוכיח לא הוי, לא קשיא מידי, דפשיטא דמחשבת הלב בלא דיבור לא מהני מידי].

(יח) גמ', ודלמא אנאה לפניו במצוות. כתב הבית הלוי (ח"א סימן מא אות ו), לפי מה שביאר הרא"ש בד"ה לימא, דאחא משמע שישתנה שמו, ומשום הכי משמע טפי נזיר, דרק על ידי נזירות משתנה שמו. לכאורה הוא הדין "אהא נאה", ואם כן, מאי מקשינן דלמא אנאה לפניו במצוות, הרי אין שמו משתנה על ידי כך. וביאר, דלדבריו מקשינן רק למאן דאמר דבעינן ידיים מוכיחות. או דנימא, דאהא נאה אין משמעותו שישתנה שמו.

(יט) תוס' ד"ה ואמאי וכו', בסוה"ד, ותוה"ד על הראשונות. ביאר הרש"ש, דחשיב כאילו לא נדר, ונמצא שציער עצמו מן היין בלא מצוות נזירות. ומאי דאמרינן בגמרא (להלן ג.) "דלמא אתי למיעבר על נזירותיה", היינו מלשון

דף ד ע"א

א) תוס' ד"ה מאי היא, דקדוש וכו' וקשה דאדרבה להכי איצטרין קרא. והשאגת אריה (סימן ס) כתב, דלא קשיא, דכיון דנזירות לשבועה מדמינן לה הכי פריך, כיון דגלי קרא דנזירות חלה על דבר מצוה, נגמור מיניה דשבועה נמי חיילא על דבר מצוה.

ב) בא"ד, ועוד קשה דקדוש היום לאו דאורייתא. האורח מישור יישב קושייתם, על פי דברי התוס' בחגיגה (יה): ד"ה חולו של מועד, דכל דאיכא אסמכתא מן התורה, לא מסתבר דאתי קרא למימר דשרי, ואם כן, אף אי נימא דקידוש היום הוי מדרבנן, כיון דאיכא אסמכתא אין לומר דאתי קרא למימר דנזיר אסור בו.

ג) בא"ד, שם. התוס' בשבועות (כ): ד"ה נשים כתבו, דגם אי נימא דקידוש היום מדאורייתא, אכתי תקשי, דהא המברך צריך שיטעום ודאי דלאו דאורייתא.

ד) בא"ד, לכן נראה לרבינו תם דגרסינן בתמיה וכו'. הראב"ן (בסוף חידושי סוטה) הקשה, הא כל התורה מדרש חכמים הוא, ובגדר תורה שבעל פה שגם היא ניתנה מסיני, ושפיר מושבע ועומד עליה. ומשום הכי ביאר, דהכי מקשינן, כיון דמושבע ועומד מהר סיני, אין איסור הנזירות חל עליו בסתמא עד שיפרש להדיא דכוונתו לאסור אף יין דקידוש. והקשה השאגת אריה (סימן ס), דלדבריו לא תליא כלל בהא דמושבע ועומד מהר סיני, והכי הוי ליה לאקשווי דמסתמא אין כוונתו על דבר מצוה. ועוד הקשה, אמאי לא משנינן דאיירי באמר להדיא שכוונתו לאסור אף יין מצוה. ועוד, מה יהני הא דאמר רבא שבועה שאשתה וכו', הרי גם התם יש לומר דמסתמא אין כוונתו להישבע על דבר מצוה. וכן הקשה אמאי לא יאסר אף ביין מצוה מדין אין נזירות לחצאין.

ה) גמ', אלא כי הא דאמר רבא. ביאר המאירי, דאף דנזיר כולל עוד איסורים, ובלאו האי קרא נמי איכא למימר דחל על השבועה כי היכי דשבועה חלה על האיסורים משום כולל, וכדאיתא בירושלמי בשבועות (פ"ג ה"ד). מכל מקום, כיון דהותר מכללו אצל מת מצוה, הוה אמינא דהותר נמי אצל יין מצוה, ולהכי בעינן קרא. אי נמי, דמהכא ילפינן לכל דוכתי דחיילא שבועה על איסור כולל. וכן כתב, הברכת ראש, והוסיף, דגם אי נימא דר' שמעון לית ליה איסור כולל, ומשום הכי בעינן קרא. אכתי תקשי, הא דהקשתה הגמ' "ולרבנן נמי הא מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיון הרשות", הא רבנן אית להו איסור כולל. ותירץ, דכבר כתבו התוס' בשבועות (כד). ד"ה אלא הן, דהא דאמרינן דשבועה חלה על מצוה כולל, היינו דוקא היכא שלא הזכיר להדיא דאוסר אף המצוה. ואיכא למימר דקרא אתי למילף דגם אם יזכיר להדיא, דאוסר יין מצוה אפילו הכי חל עליה איסור. והשאגת אריה (סימן סא) כתב, דסוגיין דבעי קרא פליגא אהאי ירושלמי, ולית לה דשבועה חלה על איסור כולל.

ו) תוס' ד"ה ר' שמעון לית ליה איסור חל על איסור, בסוה"ד, אפילו שבועה שלא אשתה. העיר הרא"ם הורוויץ בחודשיו, דפשטות הסוגיא נראה, דמ"יין" ילפינן דנזירות חלה לבטל שבועה שאשתה. ומ"שכר" ילפינן דנזירות חלה על שבועה שלא אשתה.

ז) מתני', הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה וכו'. וביארו התוס' ד"ה כשמשון, אבל וכו' עד שיאמר שלשתן. ביאר האורח מישור, דכוונתם, דכי היכא דלא סגי לומר כשמשון בן מנוח גרידא, אלא בעינן שיוסיף עוד תואר כגון בעל דלילה, או כמי שעקר דלתות עזה, או כמי שנקרו פלשתים עיניו. כן נמי כשיאמר בעל דלילה גרידא לא מהני. והברכת ראש כתב, דכל שאמר כבעל דלילה גרידא מהני, וכדכתבו בסוף דבריהם "דאי אמר כבעל דלילה לחוד וכו'". אמנם המאירי ביאר, דאין לומר דבעי למימר שמשון בן מנוח בעל דלילה, או שעקר דלתות עזה וכו'. דאם כן הוי למתניתין למתני בהאי לישנא. אלא כוונת המשנה או, או. וכשאמר אחת מחמש לשונות אלו, הוי נזיר. ועיין באות הבאה.

ח) גמ', דאי אמר הריני כשמשון הוי אמינא שמשון אחרינא קא משמע לו כבן מנוח. התוס' ד"ה כשמשון, הוכיחו מכאן דלא סגי בהריני כשמשון גרידא. אבל המאירי (הובא באות ז') לא גריס "קא משמע לן כבן מנוח", אלא "קא משמע לן", והכי נמי כתב הרמב"ם (פ"ג מנזירות ה"ח). ובבס"פ משנה (שם) הביא מרבינו אליהו מזרחי, דסוגיין איירא באמר "הריני כשמשון" סתמא, ומשום הכי בעי להוסיף כבן מנוח וכו', אבל כל שאמר הריני נזיר כשמשון, שפיר הוי נזיר אף שלא יאמר כבן מנוח. והאריך לדחות דבריו,

ביאר הקרן אורה, דלאו מספק אמר ר' מאיר דלהוי נזיר, אלא מתורת ודאי אמרינן הכי וכדביאר הרא"ש בד"ה מכדי. אלא דהמקשן סבר דחיישינן מספיקא, ולהכי הקשה דלמא צפורי נדבה קאמר. אבל המורומי שדה כתב, דרק מספיקא אמר ר' מאיר דלהוי נזיר, ואינו מביא קרבנות.

יא) גמ', דלמא צפורי נדבה קיבל עליה. ביארו התוס' (בעמוד א') ד"ה מכדי, דטפי משמע צפורי נדבה מנזירות, ואין כוונתו לנזירות. אבל המאירי כתב, דחיישינן לתרווייהו ויתחייב נמי בצפורי נדבה. וכן מאי דמקשינן בתר הכי "דלמא צפורי מצורע קאמר", היינו נמי שיתחייב בכלהו. וכן כתב בפירוש הרא"ש ד"ה מכדי בחד גיסא.

יב) גמ', שם. כתב הקרן אורה, דיש לדון בדעת רבנן דלא הוי נזיר, האם הוא משום דחיישינן דלמא צפורי נדבה קאמר, ואם כן מספק עליו להביא צפורי נדבה. או דגם אי כוונתו לצפורי נזיר, אכתי אינו לשון נזירות, ומשום הכי לא הוי נזיר, ואף צפורי נדבה אינו חייב. והביא דמהרמב"ם (בפירוש המשניות) מבואר, דלרבנן חייב להביא צפורי נדבה. ומיהו ביד החזקה (פ"א מנזירות ה"ז) כתב, דגם אם יאמר להדיא שכיון לנזירות לא יהני, משום דהוי כמי שלא הוציא בשפתיו, משמע, דטעמיהו דרבנן משום דאינו לשון נזירות, ואם כן אף צפורי נדבה אינו חייב.

יג) תוס' (בעמוד א) ד"ה מכדי חיישינן, ולא צפורי נזיר קאמר אלא חששא. ביאר הברכת ראש, דמדאמרינן בגמרא "חיישינן", משמע דלא אמר בפירוש צפורי נזיר אלא ציפרין סתם, ומסתמא אמרינן דכוונתו לנזירות.

יד) גמ', ודלמא הרי עלי צפורי מצורע קאמר. ביארו התוס' בד"ה צפורי מצורע, דכוונתו להתחייב להביא ציפורין הנצרכים למצורע להתיירו. והקשה בחידושי הגרי"ז (סטנסיל), הרי ציפורי מצורע חולין הן, ולא אמרינן בהו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, ומה שייך להתחייב בהן בדיבור.

טו) גמ', מאי בניניהו. ביאר המאירי, דסלקא דעתין, דבנזיר עובר לפניו איירא, ככולה מתניתין דאיירא או בנזיר עובר לפניו, או בתפוס בשערותיו. ואם כן אמאי בעי להא דצפרין סמיכי לשיער קאמר.

טז) גמ', האומר ימין הרי זו שבועה. כתב הטור (רלו) בשם הראב"ד, דהני מילי אם כיון לימין או לשמאל של הבורא. וביאר הקרן אורה, דכתב כן, דוקא למאי דמסקינן דימין ושמאל הם גופייהו לישנא דשבועה. אבל למאי דסלקא דעתין דהוי שבועה משום דמתפיס במאי דסמיך ליה, שפיר מהני אף אם התכוין לימין ידידה. ועוד כתב, דלסלקא דעתין דהוי מדין יד לשבועה, בעי שם ככל שבועה. אבל למסקנא דמהני משום דימין ושמאל גופייהו הוי שבועה, אפשר דלא בעי שם, משום דימין ושמאל הוי כינויים לשם, וכדכתב הש"ך (רלו סקי"ד).

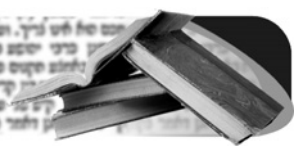
יז) גמ', ומנין לאומר שמאל וכו'. ביאר האורח מישור, דהוצרך להביא סיומא דברייתא דהאומר שמאל הוי שבועה. דאי לאו הכי, אכתי הוי מקשי ליה משמאל, דנמי הוי שבועה, דאי לא תימא הכי מאי ראייה איכא מקרא ד"וירם ימינו ושמאלו", הא כי היכא דשמאל לאו שבועה הכי נמי ימין, ועל כרחך היינו משום דמתפיס במאי דסמיך ליה.

יח) מתני', האומר הריני נזיר מן החרצנים וכו' הרי זה נזיר. כתב הרמב"ם (פ"א מנזירות ה"ט), דאף על פי שלא היה בליבו להזיר אלא מדבר זה בלבד. מכל מקום הואיל ודבר שנזר ממנו אסור על הנזיר, הרי זה נזיר גמור.

יט) מתני', שם. המנחת חינוך (שסח) נסתפק, אי מאי דקיימא לן בנדרים (ג): דנזיר עובר נמי בכל יחל, קאי רק על מה שקיבל עליו בהדיא, אבל על שאר החיובים שנתחייב מחמת היותו נזיר אינם בכלל כל יחל, או דלמא דכיון דהוקש נזירות לנדרים לענין כל יחל, בכל גווני איכא כל יחל. וכתב הקהילות יעקב (סימן ב), דהחילול אינו דוקא על דיבור, אלא על נדרו, ומאחר שאסור אף בשאר איסורי נזירות מחמת נדרו, שפיר איכא כל יחל אף על שאר האיסורים.

כ) מתני', וכל דקדוקי נזיר עליו. ביארו התוס' בד"ה וכל, דאתי לאפוקי מנזיר שמשון, המבואר במתניתין לקמן (ד). שמותר להטמא למת. והמורומי שדה כתב, דיש לפרש בפשוטו, דאתי לאפוקי דלא נימא דנאסר רק ממה שפירש להדיא.

כא) גמ', לאסור יין מצוה כיון הרשות מאי היא קדושה ואבדלתא. בספרי (נשא פ"ה) נדרשה האי דרשה איין דמעשר שני, דכתיב ביה "ואכלת לפני ה' אלוקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך" (דברים יד, כג), דיכול אף נזירות במשמע, תלמוד לומר מיין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיון הרשות, ואסור אף ביין מעשר שני.

בקדושת בכור, היינו משום דאית ליה דקדושה שאדם מקבל בעצמו היא קדושה מיוחדת, שאינה דומה לקדושה שאמרה התורה. ועל כן אי אפשר שמשוון שנאסר מאיסור התורה יאסר בלאוין, ועשין שבאים מחמת קבלת עצמו, והיינו כר' שמעון. אבל לר' יעקב נראה דהוה חדא קדושה, ואם כן משוון שנאסר על ידי דבר ה' יהיה דינו, כר' יהודה. ודחתה הגמ' דלכולי עלמא אי אפשר שאדם יוכל להתפס בדבר שאינו נידר, ואם כן אינו יכול בקבלת עצמו לקבל קדושה הבאה מדין התורה מאלוה. ועל כרחין דפליגי בסברא, דלר' שמעון אין נזירות לחצאין, ושמשוון הוהר בדין מיוחד. ולר' יהודה מה שהוהר הוא בחלקי דיני נזירות, והקדש בכך על פי ה'. אף שאדם אינו יכול להתקדש על ידי עצמו בכהאי גוונא. אי נמי, כשאמר שמקבל עליו נזירות שמשוון היינו לסימנא, אבל עצם הנזירות היינו כשאר נזירים.

טז גמ', מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא. כתב הרשב"א **בנדרים (ט:)**, דלאו דווקא אשם נזיר טמא, אלא אף חטאת העוף דידיה. וכן לאו דווקא קרבנות טומאה, אלא הוא הדין קרבן טהרה דידיה שיביא לאחר שימנה בטהרה.

יז גמ', וביקש לטורדני מן העולם. כתב השיטה **מקובצת בשם רבינו עזריאל**, דבשביל שראה צילו ושעריו, נבהל מרוב יופיו ובקש להשתחוות לו.

יח תוס' ד"ה גבי נזיר נמי, וכי היכי דמרבי ר' יעקב בכור מלה'. הקשה **בחידושי הגר"א**, דלר' יוסי נמי קשיא, דכי היכא דדרשו **מלה'** חטאות ואשמות, הכי נמי יש לדרוש **מלה'** דכתיב גבי נזיר. וצ"ע שכן כתב **רש"י ד"ה גבי נזיר נמי**.

יט תוס' ד"ה לא אכלתי, בסוה"ד, ומביא חולין בעורה. **ובפירוש הרא"ש ד"ה מימי לא אכלתי** כתב, וקרבנותיו קרובין להיות חולין בעורה. וכן כתב **הר"ן בנדרים (ט:)** **ד"ה מבאיני,** והוסיף, דכל זמן שלא התירו חכם נזירותו קיימת, אלא מתוך שאין כוונתו רצויה אף קרבנותיו אינן רצויין. **והרשב"א (שם)** הביא **יש מפרשים**, דהוי ממש חולין בעורה משום דהוי כנדרים שגגות. וכן כתב **המהרי"ט (ח"ב סימן כו)**. וביאר, דכל שיש לו פתח מותר אף בלא התרת חכם, וחשיב כאילו שמעולם לא היה נזיר.

כ גמ', ושמשוון לאו נזיר הוא והכתיב וכו'. ביאר **המרומי שדה**, דאף דפשטא דקרא משמע דהיה נזיר על ידי המלאך. מכל מקום, סלקא דעתין דכיון דמשוון אכתי לא בא לעולם, אי אפשר להחיל עליו נזירות, והמלאך רק ציווה לאביו שידיירו בנזיר. ועלה משנינן **דמלאך הוא דקאמר**, דמלאך שפיר יכול להחיל אף על דבר שלא בא לעולם. ועיין לעיל אות י"ד.

כא גמ', אלימא מדכתיב בלחי החמור. הקשה **בפירוש הרא"ש ד"ה אילימא**, דמהכא ליכא ראייה, דדלמא משום דהוצרך לעמוד על נפשו הותר לו להורגם. ותיריך **המרומי שדה**, דאי הותר לו רק כדי להציל נפשו, לא היה לו להרוג את כולם.

כב גמ', דלמא גרווי גרי בהו. פירש **בפירוש הרא"ש ד"ה ודלמא**, כלומר זרק בהם החץ והרגם. והעיר **הרשב"ש**, דבקרא כתיב **בלחי החמור**. אמנם **השיטה מקובצת** הביא **דבתוס' הרא"ש הוסיף**, דעשה בלחי מעשה חץ, אתי שפיר.

כג גמ', אלא גמרא גמירי לה. ביארו **התוס' בד"ה אלא**, דגמירא דקטלינהו ממש. **והכסף משנה (פ"ג מנזיר הי"ג)** ביאר, דהלכתא גמירא לן דהיה מותר להטמא למת.

כד תוס' ד"ה דלמא גוססין שוינהו, לאו דוקא גוססין כי נזיר אסור ליגע בגוסס. ביאר **הברכת ראש**, דאף דכתבו **התוס' לקמן (גג)** **ד"ה ומהכא**. בחד גיסא, דכהן אינו מוזהר על הגוסס, ואם כן אף הנזיר אינו מוזהר עליו. מכל מקום, לכתחילה ודאי אסור לו ליגע בגוסס.

כה גמ', אבשלום נזיר עולם היה שנאמר. ביארו **התוס' בד"ה את נדרי**, דסתם נדר נזירות משמע. או משום דבקרא דמימים ימימה אשכחן דהכביד שערו מכלל דנזירות נדר. וכתב **המאירי**, דקבלה בידם שאבשלום נזיר עולם היה, ואסמכוה אקרא. וכן כתב **הכסף משנה (פ"ג מנזיר הי"ב)**.

כו ברש"י ה"ג דתניא רבי אומר, בסוה"ד, ובבציר מהכי לא הווי ליה כובד וכו' אבל שאר נזירי עולם מגלח א' לל' יום דהוי ליה בהכי כובד. **ולקמן (ה.)** **בד"ה לדברי ר' יוסי וכו'.** בסוה"ד, חזר על דבריו אלו והוסיף דלר' יוסי, כיון דבני מלכים דרכם להסתפר בכל שבוע, הווי לאבשלום כובד. אבל שאר נזירי עולם זמנם שלשים יום. **והמשנה למלך (פ"ג מנזירות הי"ב)** דייק, דלדבריו, רבי ר' נהוראי ור' יוסי לא פליגי לענין דינא. וכולהו סבירא להו דסתם נזיר עולם מגלח אחת לשלשים יום. ופלוגתייהו באיזה זמן היה אבשלום מגלח. ותמה דלפי זה פלוגתא דהנהו תנאי בדבר דלא נפקא מיניה

דבכל גוונא מהני, בין אם יאמר "נזיר כשמשוון" או "כשמשוון" גרידא. **והתוס' רי"ד כתב**, דסוגיין איירא בגוונא שנשטט לומר שכיון שמשוון אחר, אבל בהודה שהיה בליבו על שמשוון בן מנחם, שפיר מהני אפילו בשמשוון סתם. **ט מתני', מה בין נזיר עולם לנזיר שמשוון.** בגמ' (בעמוד ב') איתא, דטעמא דנזיר שמשוון אינו נזיר גמור לכל הדברים, מפני שלא יצאה נזירות מפיו אלא מאמר המלאך עשאו נזיר.

י מתני', שם. הקשה **הגבורת ארי** (נדפס בסוף חידושי מכות), דאיכא נמי נפקא מינה לעינן "תגלחת מצורע", ד"לנזיר עולם" הותרה תגלחת מצוה, כדאיתא **לקמן (מד.)**. ואילו "לנזיר שמשוון" לכאורה לא הותרה. דהרי טעמא דתגלחת מצורע דוחה לעשה ולא תעשה דנזיר, משום דישנו בשאלה כדאיתא **ביבמות (ה.)**. ואם כן "נזיר שמשוון" דאינו בשאלה, אינו נדחה מפני העשה דמצורע. אמנם **בטורי אבן לראש השנה (כח: ד"ה ולא תקשי)** כתב, דשם נזיר חד הוא, ותרווייהו נדחין בתגלחת מצורע.

יא מתני', הכביד שערו מיקל בתער. **הרמב"ם** (בפירוש המשנה) שמותר לו לגלח בתער, אבל רק משנים עשר חדש, לשנים עשר חדש. והוא מה שלמדו מאבשלום. ואיסור "תער לא יעבר על ראשו", אינו בנזיר עולם. אלא נאמר במי שנדר לזמן מסוים, והוא מה שנאמר "כל ימי נדר נזרו תער וכו' עד מלאת הימים". וכתב **המאירי** דדבריו אינם נראים כלל. אמנם **התוס' ד"ה נזיר עולם**, דאינו מגלח לגמרי. וכתב **המנחת חינוך (שסח)**, דלדבריהם אכתי איסור נזירות עליו ומצווה נמי בלאו דהקפה, ומסתברא דתער לאו דווקא. אבל **בשיטה מקובצת** כתב, דמגלח מקצת שערו ודוקא בתער אבל במספריים לא. **ובברכת ראש** כתב, דכוונת התוס' לאפוקי שלא הותר לו בלאו דהקפה, אבל פשיטא שמגלח כל אורך שערו. והוא מה שהוכיחו מאבשלום, דאי נימא דהותר אף בהקפת הראש, היכי משכחת לה שיתלה בשערותיו, הרי היה מגלח לכל הפחות פעם בשנים עשר חדש. ועיין לקמן אות כ"ו.

דף ד ע"ב

יב גמ', ר' שמעון אומר האומר נזיר שמשוון לא אמר כלום. כתב **הרשב"ש בנדרים (ט:)**, דהני מילי באומר 'הריני כשמשוון' דהוי התפסה בדבר האסור, אבל אם אמר 'הריני נזיר כשמשוון', כיון דהזכיר נזיר להדיא, שפיר הוי נזיר. וכעין שהביא **המשנה למלך (פ"א מנדרים ה"ז)** בשם **המהר"ל**, דהאומר לאשתו הרי את אסורה עלי כאמא, כיון דהזכיר להדיא איסור, שפיר הוי נדר אף דאמא הוא דבר האסור.

יג גמ', מאי לאו ר' יהודה סבר לה כר' יעקב דאמר לא בעינן דבר הנדור. **השיטה מקובצת** הקשה בשם **תוס' הרא"ש**, היאך אפשר לומר דר' יהודה סבר כר' יעקב דלא בעינן דבר הנדור, הא איהו גופיה סבירא ליה **בנדרים (יח:)**, דהמתפס בתרומת גורן אינו נדר, משום דהוי דבר האסור. ותיריך, דדוקא כגוונא דבכור דדמי לשאר קרבנות, ונזיר שמשוון דדמי לשאר נזירים סבירא ליה לר' יהודה דמהני. ועיין באות הבאה.

יד גמ', לא דכולי עלמא בעינן דבר הנדור. כתבו **התוס' ד"ה לא דכ"ע בעינן דבר הנדור בעלמא גבי נזירות**, ושאינו הכא דכתיב לה'. וכתבו **בד"ה גבי וכו'** או משום דכשם שמרבה ר' יעקב גבי בכור, **מלה'** דהווי דבר הנדור, כן יליף ר' יהודה **מלה'** דכתיב גבי נזיר שמשוון. **ובשיטה מקובצת** הביא, דלהאי פירושא מה שהקשתה הגמ' "גבי נזיר נמי כתיב לה'", קאי אר' שמעון דהיינו, אמאי לא יליף כר' יהודה דמהני להתפס בו. גם **בפירוש הרא"ש** כתב כפירוש תוס'. אמנם הוסיף, דיש לפרש נמי, דהגמ' סברה עתה דמשוון קיבל עליו נזירות כשהגיע לכלל שנותיו. אי נמי מנוח הדירו, כדאמרינן האיש מדיר את בנו. ואמנם בהמשך במה שאמרה הגמ' "התם מלאך הוא דקאמר". ביאר, אבל אביו לא הדירו. [דהיינו דנדחה פירוש זה]. **ובשיטה מקובצת**, הביא **עוד פירוש**, דאזיל דווקא אר' יעקב ור' יוסי דפליגי לענין בכור, אבל לר' יהודה דנזיר שמשוון הוי נזיר, על כרחך דסבר דלא בעינן דבר הנדור.

טו גמ', שם. החזון איש (אה"ע קלו סק"ג) ביאר לסוגיין, דלר' יהודה ענין נזירות שמשוון, שהיא נזירות רק לענין תגלחת ושתיית יין, נאמרה למשה מסיני. אלא דכל אדם צריך לקבל עליו האיסור, ושמשוון נצטווה בזה על פי ה'. ואם שמשוון היה עובר על נזירותו, היה לוקה מקרא דלא יאכל מגפן וכו'. ולר' שמעון אין כלל מציאות של נזירות לחצאין בכהאי גוונא. אלא דהיתה הוראת שעה על פי ה'. ואם היה עובר היה עובר בדינא שעובר על דברי הנביא, **כבסנהדרין פט**. וסלקא דעתא דגמ', דלר' יוסי דאי אפשר להתפס

ט) גמ', ומאי איכא ביניה לשאר אחוהי. הקשה הברכת ראש, דלשיטת הרמב"ם (פ"ג מנזיר ה"ב), דנזיר עולם מגלח כל ראשו, שפיר איכא ביניה לשאר אחוהי, דאינהו מוזהרים על הקפת הראש, ואבשלום היה מקיף, מדין גילוח. ותירץ, דקושיית הגמ' לא היתה בפשטות מאי איכא ביניה, אלא דכיון דכל אחיו היו מגלחים מערב שבת לערב שבת, תו לא היה לו היכר שמגלח לשם נזירותו, ואיכא למיחש שמא יטעה לגלח ככל אחיו ולא לשם נזירות. [וצריך עיון].

ז) גמ', יהיה בגמטריא תלתין הוו. כתב בפירוש הרא"ש ד"ה יהיה, דגמרא גמירי ליה, ואסמכא אגמטריא, דמגמטריא גרידא ליכא למילף, כיון דאינה מי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן. והזבח תודה (בליקוטי הלכות) כתב, דעיקר הדרשה מדכתיב "גדל פרע שער ראשו", ואין פרע פחות משלשים יום, וכדדריש ר' יאשיה לקמן (ו:). אמנם תוס' (שם) בד"ה שומע אני ביארו, דאין פרע פחות משלשים יום כמנין יהיה.

דף ה ע"ב

יא) גמ', תנן סתם נזירות שלשים יום אלא לבר פדא קשיא. ביארו התוס' בד"ה תנן, דמשמע ליה דהתנא משך נזירות דאורייתא אתי לאשמועינן. וביאר הקרן אורה, דאילו מדרבנן לבר פדא נמי בעינן לגלח ביום שלשים ואחד. אבל בשיטה מקובצת כתב, דהשתא סלקא דעתין דאף מדרבנן מגלח ביום שלשים, ומשום הכי מקשינן ממתניתין דמבואר דסתם נזירות שלשים יום.

יב) תוס' ד"ה תנן, בתוה"ד, כי לכתחילה אי אפשר להביא וכו'. כתב הברכת ראש, דתיבת "לכתחילה" טעות סופר היא, דהא לבר פדא כיון דסבירא ליה דלא אמרינן מקצת היום ככולו, אף בדיעבד לא מהני להביא קרבנות ביום כ"ט. ועיין באות הבאה.

יג) בא"ד, הויא ליה כפרה. הרש"ש הגיה "דהויא ליה כפרה". וביאר, דהוא נתינת טעם אמאי אינו יכול להביא בכ"ט, דכיון דקרבנות נזיר אתו לכפרה על מה שציער עצמו מן היין, אם יביא ביום כ"ט, אכתי לא יתכפר לו על יום כ"ט גופיה, שמוזהר בו על יין דלא אמרינן מקצת היום ככולו.

יד) גמ', רישא נעשה כאומר שלימין. ביארו התוס' בד"ה אמר לך בר פדא, דגורו חכמים בכל נזיר סתם אטו נזיר שלשים יום. והקשה הקרן אורה, דכיון דלבר פדא סתם נזירות כ"ט יום, מהיכי תיתי לגזור אטו היכא דאמר שלשים יום. ותירץ הברכת ראש [ושמא לזה כיון הקרן אורה], דכיון דגם אליבא דבר פדא אינו מגלח אלא ביום השלשים, דרך הנודרים לפרש שלשים יום, ושפיר איכא למיגור סתם נזיר אטו מפרש. ובפירוש הרא"ש בד"ה אלא סיפא כתב, דהנודרים סתם מפרשים שלשים יום, שהוא מנין שלם. ושפיר איכא למגור אטו מפרש.

טו) גמ', קסבר מקצת היום ככולו. ביאר בשו"ת גינת ורדים (א"ח כלל א סימן כח), דהא דלא מהני אלא בדיעבד, היינו משום דבקרא כתיב "ביום מלאת ימי נזרו", ומשמע דבעינן דוקא שלמים. אלא דכיון דלא מפורש להדיא כמה הוא ימי מלאת, יש לומר דדוקא לכתחילה בעינן שלמים. ועוד ביאר, דהקרא ד"ביום מלאת" אתי להיכא דפירש להדיא שלשים, אבל מכל מקום גם כשלא פירש בעינן לכתחילה שלימים אטו היכא דפירש.

טז) תוס' ד"ה תנן הריני נזיר, בסוה"ד, אפילו הכי כיון דאמר שלשים לישנא יתירא הוא. הקשה הקרן אורה, דהכא מבואר דמפרש שלשים נמי לישנא יתירא הוא. ואילו בסוה"ד אמר לך בר פדא כתבו, דדוקא במפרש שלשים יום שלמים לא אמרינן מקצת היום ככולו. ובפירוש הרא"ש ד"ה באומר שלמים, מיייתי תרי פירושים אם בעינן להזכיר להדיא שלמים, או דסגי באמר שלשים.

מידי לענין דינא. ועוד, דבגמ' הקשו לרבי ואימא ב' שנים וכו'. ואי אמרת דרבי לענין דינא קא אתי נחא. אך לרש"י כל שקלא וטריא זו למה. וסיים שלא מצא חבר לרש"י בביאור זה.

כז) גמ', ומגלח אחד לשנים עשר חדש. כתב החזון איש (אה"ע קלו סק"א), דלמה שכתבו התוס' לעיל (עמוד א') ד"ה נזיר עולם, שאינו מגלח לגמרי, דהיינו שאסר בתער, [עיי' לעיל אות י"א]. הא אמרינן דמגלח אחד לשנים עשר חדש, אינו תגלחת מצוה, דבעינן תער דוקא כדקמן (מ). אבל מסתימת הרמב"ם (פ"ג מנזיר ה"ב) נראה שמגלח בתער. וכתב, דיש לומר דלעולם אחר שיעברו שנים עשר חדש שלמה נזירותו, וחייב בתגלחת וקרבנות, ושוב חיללה עליה נזירות חדשה, וחוזר חלילה. והקרן אורה (לקמן ח.) כתב, דמלישנא דקרא "ואשלם את נדרי", נראה, דחובה לגלח.

דף ה ע"א

א) גמ', ויליף ימים ימים מבתי ערי חומה. הקשה המנחת חינוך (שסח), דלענין בתי ערי חומה סבירא ליה לרבי בערכין (לא:): דחשבינן לשנה ועיבורה, דהיינו שס"ה יום, והיאך סתם הכא דמגלח אחת לשנים עשר חדש. ועוד הקשה, דליבעי מעת לעת, כבבתי ערי חומה.

ב) גמ', ר' יוסי אומר מגלח מערב שבת לערב שבת שכן מצינו בבני מלכים. כתב הזבח תודה (בליקוטי הלכות), דטעמא דילפי מיניה לשאר נזירים, משום דכל ישראל בני מלכים הם.

ג) גמ', שם. כתב החזון איש (אה"ע קלו סק"א), דאין לתמוה איך נתלה בשערותיו אם היה מגלח מערב שבת לערב שבת, או מחדש לחדש, דהא אמרינן בסוטה (י:): דשערו של אבשלום נברא כעין דוגמא של מעלה, ולא מצאנו דוגמתו בברואים.

ד) גמ', והא רבי הוא דאמר אין ימים פחותין משנים. הקשה בחידושי הגרע"א, דלהא לא מיבעי גזירה שוה, דבלאו הכי משמע שניים, כמו בבתי ערי חומה.

ה) גמ', ואימא ב' שנים. הקשה בשו"ת הגרע"א (ח"ג סימן יב), היאך סלקא דעתין דהוי ב' שנים, הא קיימא לן בכל דוכתי, ד"תפסת מרובה לא תפסת". ותירץ, דכיון דסבר רבי ד"ימים" דכתיב בבתי ערי חומה היינו שני ימים, ולשני ימים לא מיבעי גזירה שוה [וכדאיתא באות הקודמת], אין הגזירה שוה כל כך בדקדוק, ושפיר מקשינן דנילף ממקץ שנתיים ימים.

ו) גמ', ואימא שלשים יום וכו' עמו חדשים. ואין להקשות, הא כבר אמרה הגמ', דילפינן מימים גרידא ולא מימים דכתיב בהו שנים, ומאי שנא. כיון דמנין השנים אינו נמנה בימים אלא דיש שנקראו שנים ימים. אבל חודש הנמנה בימים (שלושים). סלקא דעתין דנילף מיניה. קא משמע לן, דכיון דשלושים יום היינו חודש שהוא שם אחר, לא יליף מיניה.].

ז) תוס' ד"ה מ"ט גבי כהנים דאיכא כובד, ואם כן נילף נזיר עולם מסתם נזיר. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס), הרי נזיר סתם פסקה נזירותו ומשום הכי מגלח, ואינו דומה לנזיר עולם שלא פסקה נזירותו. ותירץ הברכת ראש, דהתוס' הקשו, דמהא דפשיטא דגבי כהנים טעמא משום כובד, וילפינן לה בגזירה שוה מנזיר. משמע, דפשיטא נמי דהיינו טעמא גבי סתם נזיר, ואמאי לא נילף מיניה נמי נזיר עולם. ותירצו, דהוה אמינא דלקדושת עולם בעינן כובד טפי, אבל מכהנים שפיר איכא למילף, דקדושתן קדושת עולם, ואפילו הכי סגי בכובד דשלושים.

ח) בא"ד, וי"ל וכו'. המרומי שדה כתב דלא קשיא כלל, דמיהכי תיתי דבנזיר הוא משום כובד, הא דין שלשים יום נאמר אף בגוונא שהכביד שער קודם הנזירות. אבל מכהנים דאיירינן בשיער דשלושים יום שפיר ילפינן, דבשלשים יום איכא וכובד.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:00-10:00 בהיכל הכולל בביהמ"ד "אהל יעקב" רחוב שאגת אריה פינת רחוב קצות החושן קרית ספר ת"ז

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 sbma@mehadrin.net

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת